

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF POST-TRAUMATIC STRESS DISORDERS IN SERVICEMEN

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОСТТРАВМАТИЧНИХ СТРЕСОВИХ РОЗЛАДІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Lakhtadyr T.V./Лахтадир Т.В.

s.m.s., as.prof./к. мед. н., доц.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0223-4866>

Doroshchuk S.M./Дорошчук С.М.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4313-5883>

assist./асист.

Turbal L.V./Турбал Л.В.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2381-7211>

assist./асист.

*Department of descriptive and clinical anatomy
National medical university of O. O. Bogomolets*

Kiev, Ukraine, T. Shevchenko Boul., 13, 01023./

Кафедри описової та клінічної анатомії

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

м.Київ, Україна, бульвар Т.Шевченка, 13, 01023

Анотація. Проблема психологічних наслідків участі у військових конфліктах є досить актуальною в умовах сучасної політичної нестабільності в світі і зростаючої кількості збройних конфліктів. Як і будь-який конфлікт або екстремальна ситуація, збройні конфлікти або бойові дії не обходяться без наслідків для їх учасників. Ці ускладнення часто досить довго супроводжують особистість вже в умовах безконфліктного, мирного життя, створюючи ряд труднощів, які неможливо проігнорувати або вирішити самостійно. Тривала напруга фізичних, біологічних, психологічних ресурсів особистості веде до виснаження захисних сил організму і до травматизації психіки індивіда. Як правило, посттравматичний розлад виникає у військовослужбовців після впливу травмуючих умов бойової ситуації і може проявитися раптово через довгі роки на тлі загального благополуччя. Це і обумовлює вивчення психологічного стану і особливостей прояву посттравматичних стресових розладів у людей, які пройшли через збройні конфлікти, з метою їх адаптації до умов мирного життя, збереження здоров'я і працездатності.

Ключові слова: збройні конфлікти, бойові дії, посттравматичний стресовий розлад, психологічний стан.

Abstract. The problem of the psychological consequences of participation in military conflicts is quite relevant in the current political instability in the world and the growing number of armed conflicts. Like any conflict or extreme situation, armed conflicts or hostilities are not without consequences for their participants. These complications often accompany a person for a long time in a conflict-free, peaceful life, creating a number of difficulties that can not be ignored or solved on their own. Prolonged stress of physical, biological, psychological resources of the individual leads to the depletion of the body's defenses and to traumatization of the individual's psyche. As a rule, post-traumatic stress disorder occurs in servicemen after exposure to traumatic conditions of a combat situation and can appear suddenly after many years against the background of general well-being. This leads to the study of the psychological state and characteristics of the manifestation of post-traumatic stress disorders in people who have gone through armed conflicts, in order to adapt to the conditions of peaceful life, health and efficiency.

Key words: armed conflicts, hostilities, post-traumatic stress disorder, psychological state.

Вступ. На виникнення посттравматичного синдрому у військовослужбовців впливають психофізіологічні і психобіологічні аспекти, значення соціальних умов, зокрема, фактора соціальної підтримки оточуючих в подоланні посттравматичних порушень, наявність фізичних наслідків травми, неміцне фінансове положення, підтримка з боку суспільства і груп людей. У після військовій ситуації особистість не може плавно увійти у мирне життя і має деякі переживання з цього приводу і ті, які лишились з війни. Феномен переживання – це особлива внутрішня діяльність, що дозволяє витримати ті або інші важкі життєві події і встановити втрачену життєву рівновагу. Результат цього процесу – поява внутрішніх новоутворень: осмисленості, умиротворення, нових ціннісних орієнтацій. Переживання інтерпретується як активний результативний внутрішній процес, що перетворює саме внутрішню ситуацію [2, с. 114].

Основний текст. Адаптація військовослужбовців до умов бойової діяльності відіграє важливу роль у формуванні посттравматичного стресового розладу. Бойова хронічна стресова ситуація характеризується появою у військовослужбовців ряду психологічних феноменів, до яких належать:

1. Синдром нервової демобілізації (характеризується ознаками перевтоми і різким зниженням вольової мобілізації, а також до основних симптомів відносяться: нетерпимість, дратівливість, агресія, апатичність)/

2. Стрессова пошукова активність (характерна для молодих солдатів при неусвідомлюваному страху смерті і спрямована на «знайомство» з небезпекою)/

3. Торпедная первинна стрессова реакція (стан «псевдодепресії», який характеризується відсутністю прагнень, втратою колишніх інтересів, зниженням схильності до спілкування).

4. Реакція аномального переживання (відстороненість молодих солдатів від служби і невтручання в активні бойові дії).

5. Феномен безстроковості тимчасового стану (тяжкі переживання про час, проведений в воєнному стані, порушення військової дисципліни або її неприйняття).

6. Ілюзія помилкової невразливості (проявляється, коли військовослужбовець без всяких підстав твердо переконаний, що з ним нічого не може статися, демонструючи при цьому легковажність).

7. Явище псевдопримітивізації (виникає в умовах загрози загибелі, яка постійно підстерігає та призводить до байдужості, пасивності, апатії).

8. Манія величі в мініатюрі (проявляється у випадках, коли наявність зброї дає військовослужбовцю помилкове відчуття вседозволеності).

9. Переживання втрати майбутнього (викликає почуття внутрішньої порожнечі і безглуздості існування, що приводить до висновків про те, що життя втрачає зміст і сенс).

10. Тимчасова адиктивна поведінка (представляє собою розлади, спрямовані на зняття тривоги, напруги, страху, зниження відповідальності і критичності до оцінки того, що відбувається) [1, с. 213].

Всі перераховані вище психологічні стани характерні для стану, який може привести до розвитку посттравматичного синдрому у військовослужбовців.

Також при розгляді особливостей формування посттравматичного стресового розладу у учасників військових конфліктів слід виділити загальні реакції організму людини на дії екстремальних умов бойових дій: психологічні реакції; дезадаптивні реакції; гострі афективні реакції; психоневротичні реакції; невротичні реакції; патохарактерологічні реакції; гострі реактивні психози [1, с. 256].

Психологічні реакції на бойовий стрес можна умовно поділити на негативні і позитивні. До негативних будуть відноситися різні психологічні розлади, що виникають у військовослужбовців в умовах бойових дій: короткочасні реакції страху, тривоги, фрустрація, емоційно-експресивні прояви і реакції, основу яких

складають яскраві психологічні переживання, котрі не отримують патологічного рівня. З позитивними психологічними реакціями трохи складніше. З огляду на свою індивідуальність їх чітко виділення викликає труднощі. Але до основних видів позитивних змін у психічній діяльності учасників бойових дій можна віднести: підвищення активності психічних процесів (пізнавальних, мотиваційних, вольових), актуалізація та домінування головних особистісних якостей, виникнення стану духовного підйому, мобілізація сил, вироблення успішних стратегій поведінки [4, с. 245].

Деадаптивні реакції впливають на психофізіологічне функціонування військовослужбовця, обмежуючи його працездатність. Їх прояви глибше і більш виражені, ніж психологічні реакції, однак вони також розрізнені і не структуровані в якийсь окремий синдром. До них можна віднести: стомлення, перевтома, тривога, страх. До патохарактерологічних реакцій відносяться реактивні стани, які проявляються порушеннями поведінки, ведуть до соціально-психологічної дезадаптації і можуть поєднуватися з іншими розладами. Часто вони ведуть до повної зміни особистості і порушення перебігу основних психічних процесів. Гострі реактивні психози – це найбільш небезпечні реакції на бойовий стрес. Вони характеризуються короткочасністю і наявністю різного типу маячних станів, галюцинацій і параноїдальних нападів. Саме цими вищепереліченими реакціями і змінами в особистості військовослужбовця часом і викликається посттравматичний стресовий розлад.

Висновки. Отже, посттравматичний стресовий розлад відбивається в усіх сферах особистості та діяльності індивіда, зачіпаючи його соматичний стан. У духовній сфері особистості до основних симптомів посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців можна віднести: нездатність орієнтуватися на тривалу життєву перспективу, суб'єктивне заперечення потенціалів особистості, втрата життєвого сенсу, кризовий стан світу і себе. До симптомів психічної сфери – повторні, нав'язливі спогади, нічні кошмари, часткова або повна амнезія на події

травми, дратівливість і спалахи гніву, звуження діапазону емоційних переживань. Соціальна сфера особистості зачіпається симптомами зверхпильність, очікування негативних впливів від суспільства, почуття відчуженості і самотності, уникнення дій, місць і людей, що нагадують про травму, біологічна – фізіологічна реактивність під впливом зовнішніх або внутрішніх подразників, соматичні порушення. Саме такий всебічний розгляд посттравматичного стресового розладу дозволяє ефективніше його діагностувати, а, значить, ефективніше його купірувати, уникаючи негативних наслідків даного розладу соматичного, психічного та психологічного здоров'я особистості.

Література:

1. Коваль І. А. Діагностика і диференційна діагностика гострого стресового розладу та посттравматичного стресового розладу в загально медичній практиці І. А. Коваль // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. – 2015. – Випуск 27. – С. 210–219.
2. Мульована Л. І. Методи психологічної допомоги учасникам АТО / Л. І. Мульована // Молодий вчений. – 2014. – № 10. – С. 114–116.
3. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку : підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л. Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – С. 256–257.
4. Стаднік І. В. Психологічні особливості переживання посттравматичного стресового розладу (ПТСР) учасниками зони антитерористичної операції (АТО) / І. В. Стаднік, М. І. Мушкевич // Психологія: реальність і перспективи. – 2015. – Вип. 4. – С. 244–248.